Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Att bemöta klimatförändringarna – det civila samhällets roll”

(2006/C 318/17)

Den 19 januari 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på om *”Att bemöta klimatförändringarna – det civila samhällets roll”*.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 uli 2006. Föredragande var Ernst Erik Ehnmark.

Vid sin 429:e plenarsession den 13–14 september 2006 (sammanträdet den 14 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 59 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster:

A. **Slutsatser**

A.1 Klimatförändringarna är en process som inte kan stoppas, åtminstone inte under de närmaste 15–20 åren. Vi måste därför lära oss att leva med dessa förändringar, och försöka hitta metoder för att minska följderna av dem och för att anpassa oss till dem.

A.2 Diskussionen om klimatförändringar fokuserar alltför mycket på makronivån och på händelser i en avlägsen framtid. Det finns ett tydligt behov av en debatt om hur klimatförändringarna påverkar – och kommer att påverka – medborgarnas vardag. Klimatförändringsfrågorna måste omstruktureras på ett sätt som gör dem mer konkreta och enklare att förstå.

A.3 Arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället har en viktig roll att spela när det gäller att förmedla frågor som rör klimatförändringarna till medborgarna och när det gäller att främja debatt på lokal nivå om hur lokalsamhällen kan utarbeta konkreta åtgärder för att anpassa sig till klimatförändringarna.

A.4 Klimatförändringarna kommer att påverka stora delar av samhället. EESK har nämnt ett antal exempel på detta. Den övergripande slutsatsen är att olika lokalsamhällen inom EU, vid sidan om arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället, måsta axla ett större ansvar när det gäller att vidta åtgärder och planera för konsekvenserna av klimat-förändringarna.

A.5 EESK föreslår att det organiserade civila samhället och arbetsmarknadens parter lanserar en dialog om klimatförändringar med allmänheten i hela EU. Fokus bör ligga på hur klimatförändringarna kan påverka vår vardag. Det främsta syftet med en sådan dialog är att öka medvetenheten och lägga grunden till olika åtgärder under de kommande 15–20 åren, när klimatet kommer att försämras oavsett vad människan gör i dag.

A.6 EESK föreslår att samtliga medlemsstater utser eller inrättar ett informations- och samordningskontor för klimatförändringar i syfte att främja kontakter mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

A.7 EESK beklagar att klimatförändringarna oftast diskuteras som ett scenario i en avlägsen framtid. Klimatförändringarna är inte längre rent generellt, eller enbart, en fråga som rör en avlägsen framtid.

Klimatförändringarna berör oss här och nu.

1. **Inledning**

1.1 Klimatförändringarnas existens är allmänt erkänd. Åsikterna går däremot isär när det gäller klimatförändringarnas art och omfattning. En anledning till detta är behovet av mer kunskap från forskning och analyser av olika scenarier. En annan anledning är klimatförändringarnas inre natur: Det handlar framför allt om smygande förändringar som allt oftare avbryts av dramatiska skeenden. En tredje anledning är att klimatförändringarna i den offentliga debatten ofta behandlas som en fråga som endast rör andra men inte oss själva. En fjärde anledning är fokuseringen på makronivån och på scenarier i en avlägsen framtid, vilket tycks överskugga mer konkreta frågor som gäller vår vardag.

1.2 Den smältande polarisen kan tas som ett exempel. Under de senaste månaderna har massmedia fascinerats av beräkningar som visar att issmältningen skulle kunna leda till att havsytan stiger med upp till 13 meter (Europeiska miljöbyråns bedömning). Ett annat exempel gäller Golfströmmen. Om de mekanismer som styr Golfströmmen avbryts skulle detta leda till kraftigt fallande temperaturer i norra Europa. Även om detta är intressanta och viktiga nyheter motiverar de inte människor att konfrontera klimatförändringarna på ett mer omedelbart och konkret sätt.

1.3 Det är viktigt att betona att de klimatförändringar som vi för närvarande kan observera, och som vi försöker hantera, endast är början på en lång process. Under de kommande 15–20 åren kommer de pågående klimatförändringarna att förvärras av den enkla anledningen att människan har producerat – och

fortsätter att producera – tillräckligt mycket skadligt material i form av växthusgaser. Vår uppgift är därför att förbereda och anpassa oss till klimatförändringarna. Händelseutvecklingen efter de kommande 15–20 åren är emellertid också de nuvarande generationernas ansvar, eftersom kraftfulla åtgärder i dag kan minska klimatförändringarna i en avlägsen framtid. Diskussionerna inom ramen för FN:s konvention för klimatförändringar och Kyotoprotokollet utgör en möjlighet till åtgärder efter 2012 som måste tas tillvara. Om vi låter denna möjlighet gå oss ur händerna kommer klimatet även fortsättningsvis att försämras – och det kommer att krävas ännu mer drastiska åtgärder för att vända denna trend. Det är inte förvånande att allt fler regeringar anser att klimatförändringarna är en fråga med mycket hög prioritet. Därmed inte sagt att regeringarna låter prioriteringar övergå till faktisk handling.

1.4 Klimatförändringsdebatten domineras i hög grad av regeringar och forskningsvärlden. Olika miljöorganisationer gör en mycket bra insats, men har ytterst begränsade resurser. Viktiga och stora organisationer, såsom fackförbund och arbetsgivarorganisationer, deltar på det stora hela aktivt i debatten om hur vi kan bekämpa och minska klimatförändringarna. Det organiserade civila samhället bör spela en nyckelroll på detta område, men tycks vara obenäget att ta sig an denna uppgift.

1.5 Det är EESK:s starka övertygelse att frågan om hur vi förbereder oss inför klimatförändringarna och aktivt påverkar klimatförändringsdebatten måste vidgas, så att arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället i stort kan delta aktivt i debatten. Klimatförändringarna är på väg in i ett skede där anpassningsarbetet och satsningarna på att minska effekterna av klimatförändringarna börjar bli en del av vår vardag. Klimatförändringarna är inte längre rent generellt, eller enbart, en fråga som rör en avlägsen framtid. Klimatförändringarna berör oss här och nu. Det är därför av absolut största betydelse att arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället visar att de utgör en viktig del av klimatförändringsdebatten och förändringsarbetet.

1.6 Det är viktigt att den nuvarande klimatförändringsdebatten till så stor del som möjligt riktar in sig på ett mikroperspektiv som grundar sig på den enskilda medborgarens och lokalsamhällets situation. Man bör undersöka hur medborgarna kan minska effekterna av dagens klimatförändringar, till exempel när det gäller kostnader (bl.a. energikostnader), försäkringar eller de val som de gör i egenskap av konsumenter.

1.7 Syftet med detta yttrande är i första hand att undersöka arbetsmarknadsparternas och det organiserade civila samhällets roll när det gäller att analysera, planera och genomföra åtgärder för att hantera utmaningarna i samband med klimatförändringarna. Yttrandet behandlar framför allt olika metoder och medel i ekonomiska, sociala och sammanhållningspolitiska termer ur ett nedifrån och upp-perspektiv.

1.8 Valet att lägga fokus på de närmaste 15–20 åren motiveras av att det är under denna period som klimatförändringarna kommer att fortsätta med anledning av vad som tidigare gjorts. Det är vidare klart att vi måste anpassa de ursprungliga återverkningarna av processen nu, samtidigt som vi förbereder oss på framtida effekter.

1.9 Det påpekas ofta att antalet rapporter och mängden information om klimatförändringarna är lika överväldigande som svår att ta till sig för de medborgare som letar svar på frågan om hur klimatförändringarna kan och kommer att påverka deras vardag. Det finns en enorm mängd information om klimatförändringarna och detta är en utmaning för kommunikationen. Det är en situation som kommer att kräva politiskt ledarskap, eftersom vissa oundvikliga åtgärder utan tvekan kommer att vara obekväma i människors vardag.

1.10 Det är viktigt att betona att ett antal mycket givande studier har genomförts. Det europeiska klimatförändringsprogrammet, som nu befinner sig i sitt andra skede, är av särskild betydelse. Inom ramen för detta program har ett antal arbetsgrupper inrättats för att behandla frågor som rör handel med utsläppsrätter, utbudet av och efterfrågan på energi, transport, industri, jordbruk och skogsbruk, bara för att nämna några. Det andra klimatförändringsprogrammet, som inleddes av kommissionen i oktober 2005, har lett till att det skapats nya arbetsgrupper för anpassning, bindning av koldioxid och geologisk lagring, luftfart och ett integrerat förhållningssätt till koldioxidutsläpp från lätta fordon samt ett antal grupper som skall se över genomförandet av tidigare åtgärder. Som helhet bidrar klimatförändringsprogrammen med en uppsjö av analyser och information samt underlag för ett antal rådsbeslut.

1.11 Behöver man utvidga klimatförändringsprogrammet ytterligare? Svaret är ja, så till vida att det finns ett omfattande behov av mer konkret information och, i synnerhet, fler exempel på framgångsrika initiativ. För att ta itu med klimatförändringarna måste man dessutom aktivt involvera de berörda parterna och sist och slutligen medborgarna själva. Kommissionen har insett detta behov och lanserat en omfattande informationskampanj. Detta initiativ är mycket välkommet. Det är emellertid viktigt att göra ytterligare informationssatsningar som inbegriper samtliga medlemsstater, samordna arbetet på europeisk, nationell och lokal nivå och, viktigast av allt, förmedla dessa frågor till folket.

2. **Omfattningen av de utmaningar som klimatförändringarna medför**

2.1 Klimatförändringarna kommer att få genomgripande konsekvenser för ett antal sektorer i våra moderna samhällen. Dessa effekter begränsas inte till extrema väderförhållanden. En ofullständig förteckning över följderna inbegriper översvämningar, skogsbränder, skador på infrastruktur, omstrukturering av jordbruket, problem med luftkvaliteten (särskilt i storstadsområden), energiförsörjningsproblem, restriktioner för vattenanvändning samt konsekvenser för näringslivet, särskilt tillverkningsindustrin. Till denna lista kan även läggas stadsplanering och införandet av nya arkitektlösningar för energisparande.

2.2 Medvetenheten om att klimatförändringarna kommer att påverka så många övergripande sektorer växer fram stegvis. Det stöd från allmänheten som krävs för nödvändiga åtgärder ökar endast långsamt.

2.3 Att ta itu med klimatförändringarna genom särskilda åtgärder kommer i många fall att få tydliga och ibland oangenäma konsekvenser i medborgarnas dagliga liv.

2.4 Här finns en tydlig parallell till den pågående debatten om EU:s strategi för hållbar utveckling. Från första början har det i denna diskussion varit uppenbart att allmänheten inte är medveten om vad som verkligen krävs för att öka sannolikheten för en hållbar utveckling, inom EU och globalt. Man har sagt om de framtida utmaningarna när det gäller hållbar utveckling att de kommer att medföra radikala förändringar i fråga om hur våra samhällen är uppbyggda och fungerar ([1]).

2.5 Kampen mot klimatförändringar är naturligtvis en självklar del i arbetet för hållbar utveckling. Liksom alla satsningar på hållbar utveckling måste kampen mot klimatförändringar vara konkret och jordnära.

2.6 Lissabonstrategin betraktas ibland som den första tioårsfasen av genomförandet av visionen om hållbar utveckling. Denna strategi är inriktad på de ekonomiska, sociala och miljömässiga pelarna. Man glömmer ofta att Lissabonstrategin från allra första början också innehöll högtflygande ambitioner i fråga om miljön, klimatförändringar och hållbar utveckling i allmänhet. Åtgärder mot klimatförändringar kan således inte diskuteras som en helt separat fråga. Klimatförändringarna är en central del av en bredare vision, med en stark koppling till det övergripande behovet av åtgärder.

2.7 En ofta återkommande kommentar beträffande Lissabonstrategin är att medlemsstaterna och deras regeringar inte prioriterar överenskomna åtgärder och investeringar tillräckligt högt. Det kan hävdas att Lissabonstrategins följder för medborgarna varken är särskilt direkta eller påtagliga. Följderna av klimatförändringarna – t.ex. naturkatastrofer – är dock ofta ytterst påtagliga. Medborgarna blir tvungna att på förhand vidta lämpliga åtgärder för att minska dessa följder.

2.8 Klimatförändringarna beskrivs ofta enbart som en fråga om ekonomiska förluster. Detta är inte hela sanningen. Den sociala dimensionen av klimatförändringarna måste erkännas fullt ut. Det handlar inte enbart om människor som förlorar sina hem och arbetsplatser. Det handlar också om högre energikostnader och högre fritids- och semesterkostnader. Det handlar också om att motivera medborgarna att ändra sitt konsumtionsbeteende. Bland många olika aspekter finns det också en risk för att anpassningen till klimatförändringarna kommer att skapa nya socioekonomiska obalanser, med negativa effekter för medborgarna i avsides belägna regioner eller med låg disponibel inkomst.

2.9 EESK understryker vikten av social sammanhållning i kampen mot klimatförändringar. Ett ökat användande av ekonomiska faktorer för att övertyga medborgarna måste vägas mot eventuella negativa sociala effekter. Andra instrument för att bekämpa klimatförändringar måste också vägas mot effekterna på den sociala sammanhållningen. Detta belyser hur viktigt det är att involvera det organiserade civila samhället i hela processen när det gäller att bekämpa klimatförändringarna.

2.10 Det är nödvändigt att göra en närmare analys av de konsekvenser som klimatförändringarna kommer att få för arbetslivet. Dessa konsekvenser omfattar inte enbart övergången till energibesparande produktionsmetoder som minskar utnyttjandet av naturresurserna, utan också en omlokalisering av produktionsenheterna utgående från tillgången till billiga förnybara energikällor. För arbetstagarna kommer övergången till nya produktionsmetoder och nya tjänstesektorer att framhäva nya krav på ytterligare kompetenshöjning och livslång utbildning. Den sociala dialogen bör, framför allt på EU-nivå, betona de sociala följderna av klimatförändringarna och i synnerhet deras konsekvenser för arbetslivet. Arbetsmarknadens parter på EU-nivå bör göra klimatförändringarna till en prioriterad fråga. I sammanhanget är det viktigt att understryka att en minskning av klimatförändringarna inte i sig innebär en risk för arbetslöshet. Följderna av klimatförändringarna kan i själva verket skapa nya arbetstillfällen (jfr punkt 2.13).

2.11 Konsumenterna kommer snart att känna av följderna av klimatförändringarna, då dessa oundvikligen kommer att leda till förändringar i konsumtionsmönstret, vare sig det gäller livsmedel, transport, boende eller semester. Men konsumenterna kan också fungera som pådrivande kraft när det gäller att minska klimatförändringarnas följder – och tillhandahålla en grund för långsiktiga åtgärder för att stoppa klimatförändringarna. Det bästa sättet att åstadkomma hållbara produktionsmönster är utan tvivel genom en etablerad och livskraftig konsumentrörelse med förmåga att nå ut till medborgarna. Konsumenterna bör ses som de nyckelaktörer de verkligen är – eller skulle kunna vara – när det gäller att minska de följder som klimatförändringarna får för den enskilda medborgaren.

2.12 Den globala dimensionen av klimatförändringarna erkänns när det gäller väderrelaterade katastrofer i andra länder med enorma förluster av människoliv och egendom som följd. Tropiska sjukdomar kan spridas till nya områden som en följd av klimatförändringarna och bli ytterligare en utmaning för framtiden. Klimatförändringarna kommer att sätta solidariteten mellan folk och nationer på prov. Industriländerna måste stärka sin förmåga att ge stöd och hjälp. Man bör komma ihåg att det särskilt i utvecklingsländerna oftast är de fattiga som drabbas i störst utsträckning av klimatförändringarna. Den globala sociala dimensionen av klimatförändringarna är av grundläggande betydelse. Detta är ett område där mycket kan göras för att lösa problem som annars lätt kan förstoras.

([1]) Jfr Rocards uttalande vid EESK:s forum för berörda aktörer i april 2001.

2.13 Klimatförändringarna diskuteras ofta i termer som *hot* och *svagheter*. Åtgärderna för att minska klimatförändringarna innebär emellertid en positiv möjlighet. Genom det snabbt ökande behovet av energisnål produktion och transport har det skapats ett nytt, brett område för forskning, utveckling av ny teknik och marknadsföring av nya produkter. Detta bör utgöra en viktig del av EU:s svar på de utmaningar som klimatförändringarna innebär. Stöd till och incitament för att utveckla miljövänlig teknik bör ha en mycket hög prioritet i kommissionens initiativ för en integrerad näringspolitik. På detta område kan små och medelstora företag spela en ytterst viktig roll.

2.14 Att bekämpa och minska klimatförändringarna kan leda till vissa oförutsedda händelser. Ett exempel är den nya satsningen på att tillverka etanol av jordbruksprodukter, som har blivit en framgång i vissa länder. Som en följd av detta kopplas användningen av vissa grödor, t.ex. majs, i allt högre grad till etanoltillverkningen. Dessa grödor är dock viktiga för livsmedelsbiståndet till svältdrabbade områden i utvecklingsländerna. Exemplet visar på vikten av att undvika ensidiga lösningar.

2.15 Omfattningen av det problem vi står inför framgår av följande citat: ”Enligt vetenskapliga rön skall vi sikta på att begränsa den kommande höjningen av jordens medeltemperatur till 2 °C över den förindustriella nivån för att begränsa skadeverkningarna.” Kommissionen anser att målet om 2 °C innebär att det krävs en politik som samtidigt syftar till att anpassa sig till klimatförändringen och att minska den, och konstaterar följande: ”Trots genomförandet av åtgärder som man redan har enats om, beräknas de globala utsläppen öka under de närmaste 20 åren, och det blir sannolikt nödvändigt att genomföra en minskning av de globala utsläppen med minst 15 % 2050 jämfört med 1990 års nivåer, och en sådan minskning kommer att kräva stora ansträngningar” (kommissionens meddelande ”Seger i kampen mot den globala klimatförändringen” ([2])). Den sista delen av citatet är minst sagt en underdrift. Den visar dock vikten av att man förankrar processen på lokal och regional nivå och bland medborgarna.

3. **Tio områden där det civila samhällets deltagande behövs**

3.1 Stadsplanering och samhällsplanering är en sektor där man kan göra stora vinster när det gäller att minska klimatförändringarna och att spara energi. God stadsplanering bör omfatta klimatvänliga lösningar både i fråga om boende och transport. Studier som gjorts bekräftar att positiva energieffekter är beroende av hur och var byggnader placeras i landskapet eller samhället ([3]). De arkitektoniska lösningarna är viktiga, både i fråga om maximal användning av solenergi och isoleringen av byggnader. Ytterligare en aspekt är naturligtvis betydelsen av sådana lösningar när det gäller att skapa användarvänliga och socialt välfungerande byar, förorter och storstäder. Det är viktigt att arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället involveras i ett tidigt skede i stads- och samhällsplaneringen.

3.1.1 Kommissionen borde inleda samråd med de lokala och regionala myndigheterna och andra berörda parter rörande riktlinjer för stadsplaneringen mot bakgrund av de allt snabbare klimatförändringarna. EESK föreslår att kommissionen sammanställer grundläggande informationsmaterial för stadsplaneringen och riktlinjer med information om befintliga framgångsrika lösningar.

3.2 Kampen mot klimatförändringar kommer att accentuera behovet av att modernisera och isolera befintliga och nya byggnader och att använda relevant energibesparande teknik och material. I fråga om byggnadsmaterial, och detta gäller framför allt värmeisolering, krävs det ytterligare initiativ. Det handlar inte bara om att göra värmesystemen effektivare. Det handlar också om att isolera husen bättre mot både höga och låga utomhustemperaturer. Vi får inte glömma erfarenheterna av den varma sommaren i Europa för att antal år sedan. Man bör använda sig av skatteincitament för att få privata ägare att isolera om hus och lägenheter. EESK rekommenderar att man inför ett system med certifikat för energiprestanda, som en metod för att ge konsumenterna relevant information om energikostnaderna i ett visst hus eller en viss lägenhet.

3.3 Antalet vägtransporter ökar snabbt i EU. Järnvägarna har svårt att mäta sig med vägtransporterna och de fördelar som dessa erbjuder i form av snabba leveranser från dörr till dörr. Denna utveckling är ohållbar, både på grund av koldioxidutsläppen och de allt högre priserna på bränsle. Om vi skall vinna kampen mot klimatförändringarna måste vi se till att en ökad BNP-tillväxt inte automatiskt leder till ökade vägtransporter. Hur detta skall gå till rent praktiskt återstår att lösa. Ett snabbt järnvägssystem för godstransporter torde vara den logiska lösningen, framför allt i den utvidgade unionen. Om järnvägen skall ansvara för ökade godstransporter kommer detta att kräva enorma investeringar. I viss utsträckning kan priset användas som incitament för att varor skall transporteras via järnväg. För konsumenterna är det av avgörande betydelse att distributionen av livsmedelsprodukter är snabb och effektiv. För näringslivet är det viktigt att ha smidiga och effektiva leveranser på utsatt tid. Överbelastade motorvägar är samtidigt viktiga föroreningskällor. Omoderna lastbilar och långtradare bidrar till föroreningarna. Det finns inte någon enkel lösning på transportproblemen i ett vidare klimatförändringsperspektiv. Det som krävs är i stället en strategi för åtgärder på många olika områden, med stödåtgärder som gör järnvägen till ett transportalternativ samt ytterligare forskning och utveckling, bland annat med avseende på effektiva och miljövänliga lastbilsmotorer som fungerar med alternativa bränslen. Det kommer att bli viktigt för konsumenterna att känna till den verkliga transportkostnaden för en enskild vara.

([2]) KOM(2005) 35 slutlig, s. 8.
([3]) T.ex. husbyggnadsprojektet i Freiburg.

3.4 Rese- och fritidssektorn kommer att ställas inför allt högre energipriser, som kommer att påverka både väg- och luft-transporterna. Oljepriset har stigit kraftigt under de senaste åren och utgör nu ett mycket övertygande argument för konsumenterna att välja nya lösningar. Det snabbt ökande intresset för mindre och mer energieffektiva bilar är ett mycket lovande tecken. Detta är i själva verket ett av de tydligaste exemplen på en situation där alla parter vinner i kampen mot klimatförändringarna: mindre bilar som släpper ut mindre föroreningar samt en enorm potentiell världsmarknad för sådana bilar och dylika lösningar. Skatteincitament för att få bilägarna att använda alternativa bränslen ger också lovande resultat, vilket har kunnat konstateras i vissa länder.

3.5 Volymen på pendlandet till och från storstadsområdena måste i samband med detta ägnas särskild uppmärksamhet. Storstadsområdena växer snabbt, både i EU och i övriga delar av världen. Det är därför viktigt att snabbt försöka hitta nya lösningar på problem som gäller pendling och godstransporter. Experiment som gjorts med särskilda avgifter för biltrafik i stadskärnorna har i huvudsak gett positiva resultat då de har kombinerats med stora investeringar i snabb och lättillgänglig kollektivtrafik. Om man vidtar åtgärder mot användningen av bilar utan att i stället erbjuda ett jämförbart alternativ kommer man endast att orsaka ett ramaskri från allmänheten. Medborgarna kommer att slåss för rätten att resa med bil om det inte finns några lämpliga alternativ. Det organiserade civila samhället måste göra sin röst hörd på detta område.

3.6 Ovanstående utmaningar utgör också en del av den mer övergripande frågan om att minska importen och användningen av fossila bränslen i Europeiska unionen. Osäkerheten kring tryggandet av en säker tillgång på fossila bränslen under vintern 2005–2006 har bidragit till att vi snabbt måste finna nya lösningar. Vissa medlemsstater har satt i gång omfattande program för att drastiskt minska användningen av fossila bränslen och siktar på mer förnybara alternativ och nya åtgärder för att främja användningen av energisnåla lösningar. I vissa länder, t.ex. Sverige, har regeringen tillsatt en utredning som skall studera hur man kan minska importen av fossila bränslen drastiskt. Kommissionen bör inleda samråd med berörda parter och med medlemsstaternas regeringar om nya åtgärder för att drastiskt minska EU:s import av fossila bränslen. I slutet av detta årtionde bör alla medlemsstater ha lanserat initiativ för att fastställa hur man kraftigt skall kunna minska importen och användningen av fossila bränslen. Detta skulle kunna utgöra ett betydande bidrag till nästa Kyotoprogram, och även till att stoppa klimatförändringarna på lång sikt. Det skulle också utgöra en stor möjlighet för tekniken och industrin inom Europeiska unionen. Det organiserade civila samhället skulle ha stor nytta av sådana satsningar.

3.7 Jordbruket, och därmed livsmedelspriserna, kommer att påverkas direkt av klimatförändringarna och de effekter dessa får på energipriserna. I EU kommer det att krävas särskilda stödåtgärder mot ökenbildningen i de sydliga områdena, i överensstämmelse med solidariteten inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommissionen bör inleda studier om effekterna av klimatförändringarna på jordbruket i EU med utgångspunkt i nationella rapporter och analyser. Det är viktigt att lyfta fram forskningens betydelse när det gäller att fortsätta att minska användningen av insatsvaror i jordbruket och att utveckla substitut för petroleumderivat genom att använda råvaror från jordbruket. Jordbruket kan också bli allt viktigare när det gäller att få till stånd en diversifiering av energiutbudet. Slutligen vore det också lämpligt att skapa incitament för jordbrukarna att producera sin egen energi.

3.8 Utmaningarna för industrin utgör ett annat område där det krävs förhandsplanering och anpassning. Detta är inte bara en fråga för industrin i låglandsområden där översvämningar kan eller kommer att bli ett stort problem. För industrin krävs det smidiga och effektiva lösningar för att tillgodose behoven av godstransporter. Det kan hända att utbudet av råmaterial blir mer begränsat av klimatförändringarna. Utbudet av energi – till rimliga priser – är viktigt. För industrin innebär klimatförändringarna också nya möjligheter. Den globala marknaden för energisnål teknik kommer att bli enorm. Företag med tillräcklig kapacitet att investera i utveckling av sådan teknik går en ljus framtid till mötes.

3.9 Arbetsplatsfrågor är en annan sektor där det är viktigt att i förväg planera inför anpassningen. Med de alltmer energisnåla tekniska lösningar som dyker upp och den varuproduktion där sådana används kommer det att uppstå en efterfrågan på ännu större färdigheter och kompetens. Vissa nya teknikformer för framtida expansion kommer att sätta arbetskraften på hårda prov, till exempel i samband med tillämpningen av nanoteknik. Arbetsplatsproblemen förvärras ytterligare av de stigande energipriserna. Intresset för möjligheterna att arbeta hemifrån kommer att öka och detta kommer att ställa högre krav på informations- och kommunikationstekniken, t.ex. tillgång till bredband.

3.10 Katastrofhantering är ytterligare ett viktigt område när det gäller klimatförändringar. De väderrelaterade katastroferna blir allt vanligare och får allt mer omfattande konsekvenser. Inom EU bör man inrätta ett organ som kan reagera på katastrofer och tillhandahålla hjälp i rätt tid med kort varsel. I ett antal medlemsstater finns det redan sådana enheter. Vad som behövs är att liknande organ inrättas i alla medlemsstater samt viss samordning och visst samarbete. På så sätt skulle EU ha kapacitet att hjälpa offren för väderrelaterade katastrofer inte bara inom själva EU utan också i andra delar av världen.

3.11 Katastrofer som orsakas av extrema väderförhållanden ställer också höga krav på finansiellt stöd, framför allt från försäkringsbolagen. Allt fler väderrelaterade katastrofer på

kortare tid kommer att sätta försäkringsbolagen på hårdare prov än tidigare, vilket kommer att få effekter på enskilda människors försäkringskostnader. Kommissionen bör genomföra en studie i dessa frågor för att ett hållbart försäkringssystem skall kunna tryggas.

4. **Anpassning och minskning – men hur och av vem?**

4.1 Arbetet med att informera allmänheten om klimatförändringarna och deras konsekvenser kommer att bli en enorm uppgift. Det är viktigt att informationen blir balanserad och praktiskt inriktad för att öka medvetenheten bland allmänheten. Om vi vill kunna upprätthålla livskvaliteten för alla är det viktigt att inte skrämma medborgarna utan i stället fokusera på det praktiska arbete som ligger framför oss,.

4.2 EESK föreslår att samtliga medlemsstater inrättar kontakt-, informations- och samordningskontor med resurser för rådgivningstjänster och för utredningar om hur man skall anpassa sig till och minska klimatförändringar. En viktig del av arbetet bör vara att utbyta erfarenheter med andra medlemsstater och att sprida sådan information till det civila samhället och till kommunerna. Kontakterna med lokalsamhället, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället kommer att vara av särskilt stor betydelse, vilket även gäller kontakterna med industrin och företagsvärlden.

4.3 EESK föreslår att en dialog om klimatförändringarna lanseras inom hela EU om medel och möjligheter att motverka ytterligare försämring av klimatet och om att vidta åtgärder för en anpassning till de förändringar som redan äger rum. Denna dialog bör stödjas av EU-institutionerna, men ansvaret för det praktiska arbetet bör ligga på kommuner, utbildningsinrättningar, fackligorganisationer och arbetsgivarorganisationer, lantbrukar- och konsumentorganisationer m.fl. Kommittén är beredd att delta aktivt i dialogen och fungera som ett forum för utbyte och bedömningar.

4.4 EESK anser det vara mycket positivt att kommissionen lanserat en övergripande EU-informationskampanj om klimatförändringarna. Detta kommer att vara ett viktigt bidrag när det gäller att öka människors medvetenhet om klimatförändringarna. EESK:s förslag om att starta en dialog om klimatförändringarna är inriktat på lokalsamhället samt den regionala och nationella nivån, med särskilt tonvikt på arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället. De två programmen kommer att komplettera varandra på ett konstruktivt sätt.

4.5 En viktig del av dialogen om klimatförändringar skulle vara att sprida information om exempel på goda metoder, exempelvis från länder som håller på att utarbeta handlingsplaner för att minska beroendet av fossila bränslen. Andra typer av exempel skulle kunna vara lösningar i storstadsområden för minskad bilanvändning i samband med pendling till stadskärnan (London och Stockholm är bara två av många exempel).

4.6 Dialogen bör inledas under vintern 2006–2007. Något slutdatum behövs inte. Dialogen bör vara nära kopplad till satsningarna på att informera om visionen om hållbar utveckling. Klimatförändringsfrågorna innebär naturligtvis en viktig möjlighet att konkretisera frågor som rör hållbar utveckling.

4.7 Ingen dialog med medborgarna om klimatförändringarna är möjlig utan tydligt och fortlöpande deltagande från aktörerna på lokal och regional nivå. Ekonomiskt stöd bör göras tillgängligt för planering och utbyte. Det krävs naturligtvis viss tid för att bygga upp rätt kompetens i lokalsamhället, i det organiserade civila samhället samt hos arbetsmarknadens parter.

4.8 Under 2012 kommer FN att anordna en konferens om hållbar utveckling för att följa upp konferenserna 1992 i Rio och 2002 i Johannesburg. EESK rekommenderar att man vid nästa konferens 2012 fokuserar särskilt på klimatförändringar och de globala konsekvenserna av dessa förändringar. Ett samarbete som inletts mellan EESK och ILO, liksom mellan EESK och FN:s ekonomiska och sociala råd, kommer att skapa möjligheter till gemensamma studier av klimatförändringarnas globala effekter. Samarbetet kommer också att bidra till att belysa hur arbetsmarknadsparterna och det organiserade civila samhället skulle kunna bli medaktörer i kampen mot klimatförändringarna.

5. **Instrument för att främja medvetenhet och stöd**

5.1 Ansvaret för att öka allmänhetens medvetenhet om klimatförändringarna och deras följder bör framför allt ligga på lokal, regional och nationell nivå, med stöd av olika initiativ på EU-nivå. Målet bör vara att tillämpa ett nedifrån och upp-perspektiv, som uppmuntrar medborgarna att uppge vilka lösningar de föredrar, och inte att leverera färdiga lösningar.

5.2 Bland organisationerna i det civila samhället kommer konsumentorganisationerna att spela en särskilt viktig roll när det gäller att mobilisera konsumenterna och främja ett starkt engagemang. Konsumenterna utövar – eller kan utöva – ett avsevärt tryck på marknaden genom de varor och tjänster de köper. För den europeiska konsumentrörelsen kommer detta att utgöra en verklig utmaning.

5.3 Arbetsmarknadens parter kommer att ha ett särskilt ansvar när det gäller att analysera klimatförändringarnas följder för arbetslivet och föreslå relevanta anpassningsstrategier och riskreducerande strategier. Den sociala dimensionen av kampen mot klimatförändringar är en central del i den samlade insatsen.

5.4 Utan ett aktivt stöd och samarbete med näringslivet och företagen kommer det inte att vara möjligt att vinna kampen mot klimatförändringarna. Näringslivet kan spela en viktig roll när det gäller att ta hänsyn till klimatförändringarna i företagens planering, produktion, marknadsföring och utvärdering. Industriföretagen skulle kunna stärka sin ställning genom att inkludera mer information om klimatförändringsarbetet i årsredovisningen. Att vara aktiv i klimatförändringshänseende kan visa sig vara ett vinnande marknadsföringskoncept.

5.5 I diskussionerna om klimatförändringarnas följder förespråkar många observatörer olika former av skatteincitament eller andra ekonomiska incitament. Det råder ingen tvekan om att sådana drivfjädrar kan åstadkomma mycket tydliga resultat. De bör dock tillämpas med en viss försiktighet. Beskattning av bilbränsle får till exempel negativa sociala följder för personer som bor i glesbygdsområden. Avgifter för biltrafik i stadskärnorna har en positiv inverkan på trafiksituationen allmänt sett, men ett sådant system måste åtföljas av nya investeringar i kollektivtrafiken. I annat fall kommer avgifterna att skapa en ny socioekonomisk obalans: De som har råd kommer att fortsätta att använda sina bilar, medan de som inte har råd blir hänvisade till kollektivtrafiksystem, som kan vara mer eller mindre effektiva.

5.6 Ett annat viktigt styrinstrument för att öka medvetenheten vore införandet av en miljöstyrningsprocess, t.ex. miljölednings- och miljörevisionsordningen (EMAS) som är ett frivilligt system som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001. Syftet med EMAS är att identifiera och belöna organisationer som går längre än vad lagarna kräver och hela tiden förbättrar sina miljöprestanda.

5.7 Genom att tillämpa EMAS kan enskilda organisationer och institutioner hitta konkreta sätt att mäta och minska olika aktiviteters miljöinverkan, t.ex. användning av energi och material samt resor med bil, järnväg eller flyg. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén skulle kunna överväga att införa EMAS och särskilt att undersöka möjligheten att beräkna de utsläpp som orsakas av sammanträdesresor – och därefter införa kompensationsåtgärder (jfr bilagan med vissa preliminära beräkningar).

5.8 Ett annat förslag som diskuteras är att man beräknar transportkostnaderna som en del av det totala priset för en vara. Detta skulle ge konsumenterna mer grundläggande information när de väljer mellan olika produkter.

6. **En utmaning för det civila samhället**

6.1 Det organiserade civila samhället på europeisk nivå har arbetat med frågorna kring hållbar utveckling ända sedan världskonferenserna i Rio och Johannesburg.

6.2 Det organiserade civila samhället har en unik möjlighet att spela en värdefull roll i den föreslagna europeiska dialogen om klimatförändringar. Det civila samhällets bidrag skulle huvudsakligen kunna inriktas på följande fem områden:

— Att aktivt bidra till en ökad medvetenhet om klimatförändringarna och deras följder.

— Att uppmuntra konsumenterna och andra centrala grupper att tillämpa tydliga konsumtionspreferenser som beaktar klimatförändringarnas följder.

— Att ta initiativ till, påverka och stödja nya program för stadsplanering, inklusive boende, transporter och pendling.

— Att fungera som en kanal mellan medborgarna och regeringarna i frågor som gäller en minskning av klimatförändringarna och – i ett längre perspektiv – att stoppa de nuvarande processerna.

— Att samarbeta med det civila samhället i andra länder och regioner för att vidta konstruktiva åtgärder som skall minska följderna av klimatförändringarna.

6.3 EESK har, i enlighet med Europeiska rådets uttalanden, byggt upp ett interaktivt nätverk med samtliga ekonomiska och sociala råd i medlemsstaterna. Detta nätverk är särskilt inriktat på Lissabonstrategin.

6.4 Kommittén är öppen för att nätverket utvidgas till att även omfatta frågor som rör klimatförändringarna och Europas svar på följderna av dessa förändringar.

Bryssel den 25 september 2006

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Anne-Marie SIGMUND